

Rézler Gyula szellemi öröksége

Szerkesztette:

Tóth Pál Péter, Bartha Eszter,
Krémer András, Valuch Tibor

KRONOSZ KIADÓ

Rézler Gyula szellemi öröksége

Rézler Gyula szellemi öröksége

Szerkesztette:

TÓTH PÁL PÉTER
BARTHA ESZTER
KRÉMER ANDRÁS
VALUCH TIBOR

Kronosz Kiadó
Pécs, 2021

Jelen elektronikus kiadvány a Kronosz Kiadó gondozásában
2021-ben megjelent nyomtatott kötet változatlan kiadása

print ISBN 978-615-6339-39-3

pdf ISBN 978-615-6339-40-9

A kötet tanulmányai előadásként elhangzottak a „Rézler Gyula tudományos öröksége: A munkások, a foglalkoztatottak helyzete a modern kori Magyarországon és az alternatív vitarendezés” című tudományos konferencián 2020. november 25-én, Budapesten.

A borító az alábbi kép felhasználásával készült:
Sztrájkolók az 1910-as évek elején (Abbázia, 1912)
Forrás: Fortepan, 41295 – Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

© Szerzők
© Szerkesztők
© Kronosz Könyvkiadó Kft.

Tartalom

TÓTH PÁL PÉTER

A rézleri tudományos örökségért! 7

KÖSZÖNTŐK

Lamm Vanda 13

Bayer József 16

PLENÁRIS ELŐADÁSOK

PALÁDI-KOVÁCS ATTILA

Gondolatok a munkásság és a rendszerváltoztatás kérdéséhez 19

CSEPELI GYÖRGY

Fölösleges emberek? A mesterségesintelligencia-alkalmazások
várható munkaerő-piaci hatásai 30

A MUNKÁSOK ÉS FOGLALKOZTATOTTAK HELYZETE
A MODERN KORI MAGYARORSZÁGON

VALUCH TIBOR

Munkássá lenni... Ózdi gyári munkavállalói stratégiák
sajátosságai a 20. század első felében 39

BARTHA ESZTER

„...hogya a világ dolgait előbbre vigyem”. Munkáskultúra
és ideológia a konszolidált Kádár-korszakban 50

TÓTH ANDRÁS

Miért nem váltak a szakszervezetek nagy és erős civil
mozgalommá a rendszerváltás után? 88

ALABÁN PÉTER

A foglalkoztatottság lokális dezintegrációja
a posztindusztrializációban. Ózdi életképek az
1990-es években és az ezredforduló után 111

6 ■ TARTALOM

NAGY PÉTER

Vándormunkások, amerikázók, betegjegy aratók.

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. fekete könyvei 132

KISÓRSI ZSÓFIA

A vándormadártoposz vizsgálata. Az ingázó munkások

felmondása és elbocsátása Vas megyében a hatvanas években 149

NAGY RÓBERT

A Zsil-völgyi szénmedence munkássága a 19–20. század fordulóján.

Migráció, etnikum, felekezet, kereseti viszonyok, oktatás 168

AZ ALTERNATÍV VITARENDEZÉS KÉRDÉSEI

KRÉMER ANDRÁS

Az alternatív vitarendezés tudományos és gyakorlati

megközelítése, határterületek 203

CSEPELI GYÖRGY – SZABÓ TÓTH KINGA

Új realizmus 217

NAGY MÁRTA

Párhuzamos történetek? A családjogi konfliktusok és a mediáció 231

KISS GYÖRGY

Az alternatív vitamegoldás feltételei és lehetőségei

a munkaügyi konfliktusok feloldásában 243

KUN ATTILA

A Munkaügyi Tanácsadó és Vitarendező Szolgálat (MTVSZ)

múltja, jelene és jövője 261

MÉLYPATAKI GÁBOR

Dac – alkudozás – megalkuvás? A felek magatartásainak

változása a békéltetőtestületi eljárásokban 278

EPILÓGUS

TÓTH PÁL PÉTER

Ki volt Rézler Gyula? 291

A kötet szerzői 301

TÓTH PÁL PÉTER

A rézleri tudományos örökségért!

Az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya, a Rézler Gyula Alapítvány és a Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézete „Rézler Gyula tudományos öröksége: A munkások, a foglalkoztatottak helyzete a modern kori Magyarországon és az alternatív vitarendezés” címmel tudományos konferenciát rendezett 2020. november 25-én, a Covid19 második évében. (A részletes program, a jövő számára is megóvva, e rövid bevezető írás végén megtalálható.)

A tudományos ülés megrendezésének gondolata, amelyet egy belső kényszer – Rézler Gyula emlékének megőrzése, tudományos örökségének megtartása – motivált, először 2019 kora őszén vetődött fel bennem. Nem felejthetjük el ugyanis, hogy a jeles akadémikus a hazai tudomány nagy könyvébe, a magyar szociológia történetébe azzal írta be a nevét, hogy fiatalon, kényszerű emigrációját megelőzően megalapozta a hazai tudományos munkáskutatást, munkástörténet-írást, és egyúttal kidolgozta azokat a módszereket, amelyeket ma is használnak a kutatók.

Rézler Gyula történész-szociológus munkássága a fenti témában nemcsak a tudománytörténet része, hanem olyan kérdéseket is felvet, amelyek ma is érvényesek, és a válaszok, miközben kihívást jelentenek a szakma számára, egyúttal a hazai társadalompolitikát is formálják, alakítják.

Az elkötelezett tudós a második világháború közepén egy integrált munkás- és munkásságtudományi intézet létrehozásán fáradozott, amely interdiszciplináris megközelítéssel tanulmányozta volna a munka világát. Ezt a törekvést akkor a történelmi események keresztbemetsztették. Szerencsére azonban az általa megálmodott világ, a munka és munkásság interdiszciplináris kutatása ma már hazánkban is komoly szakmai jelenlétnek örvend. Nem kevésbé volt fontos Rézlernek az a felismerése, hogy a technikai fejlődés következtében a munkás fogalma átértékelődött, új tartalmat nyert – igaz, ehhez már az amerikai hétköznapi világá kellett.

A megálmodott tudományos ülészak két szekcióban fejtette ki munkáját. A fentiekben megfogalmazott gondolatokkal összhangban a tanácskozás első szekciójának előadói arra a kérdésre keresték a választ, hogy a rendszerváltoztatás során hogyan alakult át a magyar ipari társadalom, milyen áldozatokkal járt az átalakulás, illetve milyen (felemás) eredmények születtek a munka világának átalakulásából.

Rézler tudományos örökségének másik vonulata az arbitrációhoz, a mediáláshoz, az alternatív vitarendezéshez kapcsolódik. Az e területen végzett, kiemelkedő színvonalú elméleti és gyakorlati tevékenysége már időskorához és kényszerűen választott második hazájához, az Amerikai Egyesült Államokhoz kötődik. Rézler Gyula gyökereit nem feledve, a rendszerváltoztatás adta lehetőséget kihasználva mindent megtett annak érdekében, hogy a fenti, kiemelt interdiszciplináris terület magyarországi kutatását és mind magasabb színvonalú gyakorlati alkalmazását elősegítse, hogy az alternatív vitarendezési módszerek, s az ezekkel összefüggő kutatási területek iránt a legszélesebb akadémiai és piaci érdeklődői kör figyelmét felkeltse.

Ez egyben elvezet ahhoz a harmadik elemhez, amely a fentiek mellett szinte már önmagában „kikényszerítette” a konferencia megrendezését. A program ugyanis – a tudományos problémák feltárása, bemutatása, megtárgyalása mellett – egyúttal tisztelgés kívánt lenni Rézler Gyula szellemi öröksége előtt, aki a gyakorlatban is mindent megtett a magyar tudomány támogatásáért. Nagylelkű mecénásként, az általa létrehozott alapítványok segítségével megteremtette annak lehetőségét, hogy az arra legérdemesebb fiatal hazai kutatók az amerikai egyetemeken sajátíthassák el a szakterülettel kapcsolatos ismereteket. Az általa létrehozott három (két amerikai és egy hazai) alapítvány közel három évtizede segíti a hazai szakmai életet, a fiatal és tehetséges kutatók életpályájának kibontakozását.

Fontos segítséget jelentett, hogy Krémer András főiskolai tanár, kurátor-társam az első pillanattól kezdve az ügy mellé állt, és vállalta a rézleri életmű egyik nagy kérdésköréhez, az alternatív vitarendezéshez kapcsolódó szekció megszervezését. A munkásszekcióval kapcsolatban pedig a témakör két legismertebb kutatóját, Valuch Tibort professzort, az MTA doktorát és Bartha Eszter habilitált egyetemi docenst kerestem meg, akik vállalták a szervezésével járó feladatok megoldását. A technikai részletekben Vilimi Kata, a Rézler Gyula Alapítvány titkára segédkezett.

Ettől kezdve egymást segítve közösen határoztunk el mindent, s ha valaminek döntöttünk, azt meg is valósítottuk.

A konferencia megrendezését az MTA IX. Osztályával közös rendezésben képzeltük el, ezért azzal a kéréssel fordultam Lamm Vanda akadémikus asszonyhoz, az Osztály elnökéhez, hogy a tervezett tudományos eseményt a magyar tudomány ünnepe rendezvénysorozat keretében fogadja be a IX. Osztály rendezvényei sorába, s hogy a tanácskozás, az Osztály egyetértésével, támogatásával és közreműködésével az MTA székházában kerüljön megrendezésre. Levelemre Elnök Asszonytól pozitív választ kaptam, s ezzel kezdeményezésünk akadémiai szintre emelkedett.

Mint az közismert, 2020 őszén került sor a Magyar Tudományos Akadémia 193. közgyűlésére, ahol Lamm Vanda professzor asszonyt az MTA egyik alelnökének jelölték. Okkal merült fel a kérdés, hogy megválasztása esetén az alelnökséggel járó feladatai nem fogják-e megakadályozni abban, hogy a tudományos tanácskozás megnyitó előadását megtartsa. A választás eredményeként – mint az közismert – Lamm Vanda az Akadémia alelnöke lett. Szerencsére az új pozíció nem akadályozta meg Alelnök Asszonyt abban, hogy a konferenciát megnyissa. Az osztályelnök személyének megváltozása azt a problémát is felvetette, hogy vajon a IX. Osztály új elnöke magának fogja-e tekinteni a rézleri „problémát”? Amikor azonban megkerestük Dr. Bayer József akadémikust, az MTA IX. Osztályának új elnökét, ő már mindent tudott a rendezvényről, és támogatásáról biztosított bennünket.

Nagy örömünkre szolgált, hogy a plenáris ülés előadásainak megtartását a két diszciplína kiemelkedő tudósai vállalták. A munka és munkásság témakörében Paládi-Kovács Attila akadémikust, a terület egyik legnevesebb hazai kutatóját, míg a konfliktusokkal kapcsolatban Csepeli György egyetemi professzort, a nemzetközileg és itthon is nagy tekintélynek örvendő szociálpszichológust, szociológust sikerült megnyerni az ügynek.

Rézler Gyulát nemcsak tudományos eredményei és mecénási munkássága, hanem enciklopédikus tudása, szerénysége, az új iránti nyitottsága, emberi és szakmai példamutatása is méltóvá tette arra, hogy külön szakmai díj őrizzze az emlékét. Ez ihlette annak az alapító okiratnak az aláírását, amelyet Lovász László, a Magyar Tudományos Akadémia, valamint Farkas János, a Rézler Gyula Alapítvány elnöke 2015. július 31-én írt alá. A *„Kiemelkedő tudományos munkásságáért * MTA–Rézler Alapítvány Rézler Gyula-díj”* az elnevezése annak a szakmai díjnak, amellyel azóta a szociológia, a munkatudományok, a munkajog, valamint a demográfia, a társadalomstatisztika művelői közül a legkiemelkedőbb eredményt elért kutató munkásságát elismerik. A díjat a IX. Osztály elnökének vezetésével két évente a *Rézler-díj Bizottság* ítéli oda. 2016-ban Farkas

János és Gábor R. István, 2018-ban Szalai Erzsébet, 2020-ban pedig Csepeli György és Valuch Tibor részesült ebben a kitüntetésben.

Aki rendezett már az általunk elképzelhez hasonló eseményt, az jól tudja, hogy a rendezők önzetlen munkája mellett olyan anyagi forrásra is szükség van, amely lehetővé teszi a tervek valóra váltását. Eredeti elképzelésünkkel ellentétben a pandémia miatt a tanácskozást csak virtuálisan lehetett megtartani. Az ehhez szükséges technikát a Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézete biztosította számunkra, az elhangzott előadásokat tartalmazó most megjelent kötet kiadását pedig az NKFIH-OTKA (K120010 sz. pályázat) és a Budapesti Metropolitan Egyetem támogatta.

A 2019 kora őszén megálmodott esemény a nehézségek ellenére egyértelmű sikerrel zárult. A konferenciakötet pedig mindazokat a gondolatokat dokumentálja és megőrzi a jövő tudománya számára, amelyek a 21. század második évtizedében a rézleri életműhöz kapcsolódva megfogalmazást nyertek.

Budapest, 2021. október 1.

A KONFERENCIA PROGRAMJA

Az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály, a Rézler Gyula Alapítvány és a Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézete meghívja Önt a

RÉZLER GYULA TUDOMÁNYOS ÖRÖKSÉGE:
A munkások és foglalkoztatottak helyzete a modern kori Magyarországon
és az alternatív vitarendezés
című konferenciára

2020. november 25. 10.00 órára

A konferencia ONLINE részvételű

PROGRAM

A tudományos ülést köszönti Bayer József, az MTA rendes tagja, a IX. Osztály elnöke.
A konferenciát Lamm Vanda, az MTA alelnöke nyitja meg.

11.00–11.30

PLENÁRIS ELŐADÁSOK

Gondolatok a munkásság és a rendszerváltoztatás kérdéséhez
Paládi-Kovács Attila, az MTA rendes tagja

Fölösleges emberek? A mesterséges intelligencia alkalmazások
várható munkaerőpiaci hatásai
Csepeli György, az MTA doktora

11.30–14.10

SZEKCIÓÜLÉSEK

1. szekció

Szekcióvezető: Valuch Tibor

ELŐADÁSOK

**Munkavállalói stratégiák – foglalkozási
viszonyok – munkáscsalád történetek**

Valuch Tibor, TK PTI, EKE

**Új nagyipari munkásság: Történelemkép,
munkásethosz és identitás**

Bartha Eszter, ELTE BTK

**Rejtett és nyílt konfliktusok és
megvívásuk**

a posztszocialista Magyarországon

Tóth András, TK PTI

A foglalkoztatottság

lokális dezintegrációja a

**posztindusztrializációban. Ózdi életképek
az 1990-es években és az ezredfordulón**

Alabán Péter, EKE

SZÜNET

2. szekció

A Rézler Alapítvány és az MTA Emberi
Erőforrások Gazdaságtana Bizottság és
annak Munkaügyi Kapcsolatok albizottsága
közös programja

Szekcióvezető: Krémer András

ELŐADÁSOK

A szekció köszöntése, megnyitása

Varga Júlia, az MTA Emberi Erőforrás

Gazdaságtana Bizottság elnöke

**Az alternatív vitarendezés esélyei
az új foglalkoztatási módszerek tükrében**

Kiss György, NKE ÁNTK; PTE ÁJK

**Az alternatív vitarendezés tudományos és
gyakorlati megközelítése, határterületek**

Krémer András, METU, SZTE

Új realizmus, a jóhiszeműség kultúrája

Csepeli György, ELTE

SZÜNET

11.30–14.10

SZEKCIÓÜLÉSEK

„Fekete könyvek” és emberi sorsok.

A Rimamurányi-

**Salgótarjáni Vasmű fegyelmezési
politikája**

Nagy Péter, ELTE TáTK

**Az ingázó munkásnők érdeke és
érdekképviselete a hatvanas évek**

Magyarországon

Kisőrsi Zsófia, ELTE BTK Atelier

**A salgótarjáni nagyvállalatok üzemi
étkeztetésének szerepe a munkások
ellátásában**

Várkonyi-Nickel Réka, BTK Néprajzi

Kutatóintézet

**A munkásság helyzete a Zsil-völgyi
szénmedencében**

a 19–20. század fordulóján

Nagy Róbert Miklós, BBTE Kolozsvár

Családjogi konfliktusok

Gyengéné Nagy Márta, FT, SZTE

**Alternatív vitarendezés a kollektív
munkaügyi érdekviták**

**területén – Az MTVSZ múltja,
jelene és jövője**

Kun Attila, KRE, NKE

**Dac – alkudozás – megalkuvás? A felek
magatartásainak változása a békéltető
testületi eljárásokban**

Mélypataki Gábor, ME

**Alternatív vitarendezés a
közgazdaságtan és menedzsment
tudományok felől**

Bódis Lajos, BCE

14.15.

Alabán Péter **Egykor volt gyárváros**
című művének és a

**Munkás–kultúra–örökség. Munkások
a rendszerváltás előtt és után Kelet-
Közép-Európában és Magyarországon**
című tanulmánykötet rövid bemutatása

Kerekasztal-beszélgetés
az előadók részvételével

KÖSZÖNTŐK

*Lamm Vandának,
az MTA alelnökének megnyitó beszéde*

Tisztelt Vendégeink! Kedves Kollégák!

Tisztelettel köszöntöm mai konferenciánk valamennyi résztvevőjét.

Öröm és megtiszteltetés számomra, hogy a mai rendezvény megnyitására a szervezők engem kértek fel.

Ez a konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozatának egyik kiemelkedő eseménye, s ezt nemcsak a szokásos udvariasságból mondom. Kiemelkedő esemény egyfelől azért, mert egy nagyszerű tudós munkássága előtt tisztelgünk, másfelől pedig annak okán, hogy a rendezvény programján szereplő témáknak, így különösen a munkások és foglalkoztatottak helyzetével összefüggő kérdéseknek manapság különös aktualitásuk van.

A rendezvény szervezőit dicséri, hogy mind a plenáris ülés, mind pedig a szekcióülések előadói neves szakemberek, és a gazdag program jól illeszkedik Rézler Gyula életművéhez. Hiszen az előadások egy része azokhoz a munkásszociológiai kérdésekhez kapcsolódik, amelyekkel Rézler Gyula fiatalon foglalkozott, és amelyekről könyvei jelentek meg még azt megelőzően, hogy 1948-ban elhagyta volna az országot. Az előadások másik csoportja Rézler Gyulának az Egyesült Államokban töltött évtizedek alatt végzett munkásságával függ össze, ezek az előadások elsősorban az alternatív vitarendezési eljárások köré csoportosulnak. Rézler Gyula ugyanis neves amerikai egyetemek oktatójaként e kérdéseknek nemcsak az elméleti összefüggéseivel foglalkozott, hanem azok gyakorlati vonatkozásait is jól ismerte; miután 1979-től az egyetemi katedrát felváltotta a döntőbírói pulpitussal, s igen jónevű mediátorként és döntőbíróként vált ismertté.

Az aktualitást azért hangsúlyozom, mert éppen a mostani pandémia mutatta meg, hogy egy világjárvány idején a munkavállalók milyen nehéz helyzetbe kerülhetnek, s a döntéshozók erre nem mindig fordítanak kellő figyelmet. Jól tudjuk, hogy a mostani járvány miatt elrendelt intézkedések következtében

világszerte százezrek veszítették el munkájukat, illetve maradtak megélhetési forrás nélkül, nem is beszélve a járványnak az emberek életére gyakorolt egyéb következményeiről.

Ha megnézzük a nagy emberi jogi egyezményeknek a szükségállapot vagy rendkívüli állapot idején a jogok korlátozásával kapcsolatos szakaszait, egyetlen rendelkezést sem találunk arra vonatkozóan, hogy a járványok elterjedésének megakadályozása érdekében foganatosított intézkedéseknek mik a gazdasági és szociális következményei, s főleg azok miképpen érintik a munkavállalók jogait és helyzetét. Ezek olyan kérdések, amelyekre mind a döntéshozóknak, mind pedig a kutatóknak különös figyelmet kell fordítaniuk.

A Rézler Gyula tudományos örökségével foglalkozó konferencia kapcsán nem kerülhetem meg, hogy ne szóljak néhány szót Rézler Gyuláról, az emberről.

Rézler Gyula már a háború előtt foglalkozott a hazai munkásság helyzetével és szociológiai kérdésekkel, ekkoriban írt munkáit ma is tanítják az egyetemen. 1948-ban elhagyta Magyarországot, először négy évig Ausztriában élt, majd pedig az Egyesült Államokba távozott, ahol több neves egyetemen volt professzor. Az 1960-as évek végén látogatott először haza, s az ezt követő években többször volt itthon; járt az MTA Szociológiai Intézetében is, de közte és a hazai szakemberek között érdemi együttműködés nem alakult ki, noha 1993 és 1997 között három alkalommal szervezett szemináriumot hazai szakemberek számára munkaügyi kapcsolatok, arbitrázs és mediációs kérdésekben.

1994-ben megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztjét, 1998. május 4-én az MTA külső tagjává választották.

Időskorában is tele volt tervekkel, különösen foglalkoztatta az a kérdés, hogy a technológiai változások hogyan és milyen mértékben befolyásolják a háztartások termelékenységét, s ehhez a projekthez keresett partnert. Nem sokkal halála előtt a Corvinuson egy háromrészes előadásra kérték fel, s 2002-ben a Pázmányon lett volna egy kurzusa. Mindezen terveknek 2001. október végén bekövetkezett váratlan halála vetett véget.

Rézler Gyulának szülőhazája és a magyar tudomány iránti elkötelezettségét mutatja, hogy – több mint fél századdal azután, hogy elhagyta Magyarországot – magánvagyonából három alapítványt hozott létre fiatal magyar kutatók támogatására (Budapest, Albuquerque, Bloomington). 2015-ben a Rézler Gyula Alapítvány és az MTA a szociológia, a munkatudományok, a munkajog, a demográfia és a társadalomstatisztika területén tartósan kiemelkedő eredményeket elért kutatók munkájának elismerésére Rézler Gyula-díjat alapított.

Idén harmadszor került kiosztásra a Rézler Gyula-díj; külön öröm, hogy ebben az évben két jeles tudós, Csepeli György és Valuch Tibor professzor volt a díjazott; mindketten kiváló kutatók és munkásságuk szorosan kapcsolódik Rézler Gyula szellemi örökségéhez. A Rézler Gyula-díj bizottság nevében köszönetemet szeretném kifejezni a Rézler Gyula Alapítvány kuratóriumának, hogy lehetővé tették idén – kivételesen – két díj kiosztását.

Elmondható, hogy Rézler Gyula nemcsak jeles tudós, hanem nagyvonalú mecénás volt, aki követte annak a sok száz kiváló hazafinak a példáját, akik az elmúlt közel kétszáz évben önzetlenül adakoztak a magyar tudományosság céljaira. Mindannyian megérdemlik, hogy tisztelettel adózzunk emléküknek.

Kívánok sikeres tanácskozást, s az idej díjazottaknak további szakmai sikereket.

*Bayer Józsefnek,
az MTA rendes tagjának, a IX. Osztály elnökének köszöntője*

Tisztelettel köszöntöm a Rézler Gyula emlékkonferencia résztvevőit! A Rézler Gyula-díj Bizottság elnökeként – amely tisztség rám szállt át, miután az MTA IX. Osztály elnökévé választottak – örömmel nyugtázom, hogy a mai konferencia előadói folytatják azt a nemes hagyományt, amelyet Rézler örökségének tekinthetünk: elemzik a munkásság helyzetének és a munka világának átalakulását az elmúlt nehéz időszakban. A rendszerváltozást követően a vállalkozó polgárok és politikus értelmiségiek kerültek a figyelem középpontjába, megfélelmezve a társadalom talapatát alkotó munkásokról és alkalmazottakról, akik a változások negatív hatásait a leginkább elszenvedték. Helyzetük alapos vizsgálata az egész társadalomról nyújt képet.

Biztosítani kívánom Önöket, hogy az Akadémia fontosnak tartja ezeket a kutatásokat, és a IX. Osztály nevében mondhatom, hogy a továbbiakban is támogatni fogjuk a Rézler Gyula Alapítvány tevékenységét és rendezvényeit. Sikeres konferenciát és jó eszmecsserét kívánok!

TÓTH PÁL PÉTER

Ki volt Rézler Gyula?

Rézler Gyulával egy véletlen hozta ismeretség a későbbiek során egy életre szóló barátsággá alakult át. A közöttünk kialakult, és számomra igen megtisztelő barátság arra kötelez, hogy ameddig lehetőségem van rá, ne hagyjam, ne engedjem, hogy Rézler professzor személye, tudományos munkássága kiessen tudatunkból, hogy feledésbe merüljön. Annak, hogy ez ne következhesen be, egy tudós esetében az a legjobb módja, ha szellemi örökségére, tudományos munkásságára s annak hatására időről időre felhívjuk a figyelmet. Ebben a szellemben készültünk 2020-ban is a *Rézler Gyula szellemi öröksége* című tudományos konferencia megrendezésére.

De hát ki is volt Rézler Gyula?

A mából visszatekintve véletlennek, de mégis törvényszerűnek tűnik ismeretségem Rézler Gyula professzorral. Kezdetben, az 1970-es években ez virtuális és egyoldalú volt. Tanulmányaival, amelyek nagy élményt jelentettek számomra, aspiráns vizsgámra készülve találkoztam. Arra a kérdésre szerettem volna akkor önmagamnak választ adni, hogy szociológiai képzés hiányában Rézler Gyula az 1930-as években hol és hogyan tett szert azokra az elméleti és módszertani alapokra, ismeretekre, amelyek nélkül nem lehet lefolytatni egy tudományos vizsgálatot. „Ismeretségünk” később egyetemi oktatóként tartott szociológiatörténeti előadásaim keretében folytatódott. Rézler Gyula munkásságára ugyanis minden alkalommal felhívtam a hallgatók figyelmét. Ezt követően akkor „bottlottam” Rézler Gyulába, amikor a hazai szociológia intézményesülését kíséreltem meg feltárni, s kezembe vehettem azt a pályázatot, melyet a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karához nyújtott be a Társadalomtudományi Intézet vezetői pozíciójának elnyerésére. Ezt követően még évek teltek el addig, amíg személyesen is megismerkedhettem vele.

1987-ben Paul Jonas, azaz Jónás Pál közgazdász professzor meghívására néhány hetet az Új-Mexikói Egyetemen töltöttem. Az egyik alkalommal vendég látómmal a hazai szociológia kialakulásáról beszélgettünk. Akkor egy váratlan

fordulattal Jónás professzor azt kérdezte tőlem: „tudod, hogy ki Rézler Gyula?” Majd így folytatta: „van kedved megismerkedni vele?” „Rézler Gyulával itt, Albuquerque-ben?” – kérdeztem vissza. „Igen, itt” – hangzott a válasz. Hitetlenségem láttán Jónás professzor fogta a telefont, tárcsázott, s emlékezetem szerint, miután valaki a vonal másik végén felvette a telefont, a következőket mondta: „Gyuszi, itt van nálam egy szociológus Budapestről, s nem hiszi, hogy itt élsz. De az is lehetséges, hogy már azt hitte, hogy nem is vagy közöttünk. Elvihetem hozzád?”¹ Az igenlő válasz után kocsiba ültünk, s néhány perc múlva, mivel igen közel laktak egymáshoz, már be is mutatkozhattam az „ismeretlenül is ismerős” professzornak.

A véletlennek köszönhetem tehát, hogy Rézler Gyulát személyesen is megismerhettem, s hogy attól az időtől kezdve magaménak mondhattam megtisztelő bizalmát, sőt, barátságát. Mindezekhez még hozzá kell tennem, hogy az a kérdés: „tudod, hogy ki Rézler Gyula?” meglepett, de megválaszolása valójában nem okozott problémát. Nem, mert mint említettem, már ötödik féléve dolgoztam fel Rézler a téglagyári és cukorgyári munkásság szociális helyzetével foglalkozó tanulmányait egyetemi szeminárium keretében. Jónás professzor következő kérdése: „volna-e kedved Gyulával találkozni?” viszont azért volt zavarba ejtő, mert Rézler tanulmányainak feldolgozása során sem bennem, sem a hallgatókban nem merült fel, hogy mi lett, mi van az írások szerzőjével.

Rátérve a konferencia tartalmi részére/célkitűzésére, mint ahogyan az a tanácskozás programjából egyértelműen kiderül, Rézler Gyula szellemi örökségének két legfontosabb területére volt hivatott „újfent” emlékeztetni a hazai tudományosságot, melyek:

- a munkásság, a munkástörténet-írás, a másik pedig
- az arbitráls, mediálás és a konfliktuskutatás problematikája.

A régi munkástörténet-írás, ahogyan a nemzetközi szaktekintély, Marcel van der Linden megállapítja,² elsősorban a nagy formációkra (osztályképződés, politikai intézmények létrehozása, munkásmozgalom stb.) koncentrált. Rézler akkor írt munkás-társadalomtörténetet, amikor ezzel messze megelőzte korát – és a nemzetközi „mainstream”-et is. Munkája mintegy előre vetítette az új szemléletű munkástörténet-írást.

Komoly társadalmi empátiával, szociális érzékenységgel írt a munkásokról. A munkásbérek és az élet költségeinek felsorolása nála korántsem jelentett érzelmes attitűdöt, számára az életszínvonal alakulásának objektív elemzése sok-

¹ TÓTH 2002.

² LINDEN 2007.

kal szemléletesebb, mint egy-egy eseti leírás a munkásélet nehézségeiről, a munkássors embert próbáló voltáról. Rézler azt is leírja, hogy a szervezkedés első lépései – a munkásegyletek és később a szakszervezet keretei között – eleinte csak a legfontosabb egzisztenciális problémák megoldására törekedett; hiszen egy baleset vagy az állás elvesztése hajléktalanságba és éhhalálba is dönthetett egy munkáscsaládot. Az is fontos megállapítása volt, hogy a női munkások között jóval kevesebb a szakképzett, mint a férfiak között, és ezért a bérük is jelentősen mélyen alatta maradt a férfiakénak.

Rézler Gyula következő, itt megemlítendő munkája a szerkesztésében megjelent a *Magyar gyári munkásság–szociális helyzetkép* című kötet, amelyben három írást tett közzé: *Magyar gyári munkásság*; *Textilgyári munkások*; *Cukorgyári munkások*.³ Ezek az írások alapozták meg azt a kutatási módszert, amely majd az *Egy magyar textilgyár munkástársadalmában*⁴ bontakozik ki igazán, és amely későbbi hasonló vizsgálatok modelljéül is szolgál. Ez a munka tulajdonképpen a harmadik, de egyben a legkidolgozottabb esettanulmánya a témakörben. Ez, a *survey* módszert először alkalmazó munkája 1938-ban jelent meg a *Kelet Népe* hasábjain.⁵

Miben áll Rézler Gyula *survey* módszert alkalmazó módszertanának újdonsága? Rézler az adatfelvétel folyamán kidolgozott egy olyan tudományos módszert, amely a *survey* (kérdőíves felvétel) alkalmazását kombinálta az etnográfiai megfigyeléssel, életútinterjúkkal – vagyis azzal a technikával, amit ma is széles körben alkalmaznak a munkáskutatók. Ugyanakkor azt is sürgette, hogy más társadalmi osztályok – például a középosztály – viszonyait is fel kell térképezni a teljesebb kép kialakításához, és nem szabad megelégedni a tudományos bizonyítást nélkülöző, ideológiai indíttatású társadalomkritikával. Példaértékű munkásságával, amellyel megalapozta a hazai munkástörténet-írást, azt is megmutatta, hogy lehet nemzetközileg is úttörő kutatást folytatni a Nyugathoz képest periférikus helyzetű Kelet-Közép-Európában is.

Anélkül, hogy Rézler Gyula szellemi örökségének másik legfontosabb területe, az arbitráls, mediálás és a konfliktuskutatás részleteibe belebonyolódnánk, megemlítjük, hogy napjainkban a konfliktusok és a kooperációk problémaköre számos tudományos diszciplína alapkérdése. E kérdésekhez kapcsolódóan az 1960-as évektől hangsúlyozottan kerültek elő a konfliktusok feloldásának

³ RÉZLER (szerk.) 1940.

⁴ RÉZLER 1943.

⁵ RÉZLER 1938.

technikái, amelyek nem csupán praktikus, technikai, gyakorlati problémaként jelentek meg, hanem hatásaikkal, eljárási kérdéseikkel kapcsolatban további alaptudományokkal kapcsolatos problémákra irányították rá a figyelmet. Ezzel egyidejűleg az egyes társadalmi ágazatok, alrendszerek (például a szociális, az oktatási, a gazdasági, az igazságszolgáltatási, egészségügyi stb.) is felvetették a maguk szabályozási, irányítási, etikai, hatékonysági kérdéseiket, melyek szintén bekerültek az akadémiai tudományosság látókörébe. Az eltérő területek közötti dialógus azonban a hazai tudományos közéletben messze elmarad a nemzetközi gyakorlattól. Éppen ezért Rézler Gyula szellemi hagyatéka kiválóan alkalmas arra, hogy a konferencia adta keretek között felhívjuk a figyelmet a fentiekben említett területeken a hazai gyakorlatra, vagy annak hiányosságaira.

A konferencia a fentiek mellett azt is megmutatta, hogy még adósak vagyunk Rézler Gyula munkásságának monografikus feldolgozásával. De szembe kellett néznünk azzal a ténnyel is, hogy koherens ismeretek hiányában csak sejtéseink vannak az általa feldolgozott témakörök tovagyűrűző, inspiratív hatásairól. Mindezek ellenére – képletesen szólva – azt, hogy *Rézler Gyula szellemi öröksége* létezik, sőt, új kutatásokat inspirál a fiatalabb generációk körében – a konferencia iránti komoly tudományos érdeklődés egyértelműen bebizonyította. Ezt erősítette a két diszciplína nagy neveinek támogatása, a plenáris előadások készséges és megtisztelő elvállalása. Nem kellett magyarázkodni, érvelni a megkeresett szaktekintélyeknek, hogy miért szeretnénk, ha vállalnák az előadást. Ennek jelentőségét azért hangsúlyozzuk, mert Paládi-Kovács Attila, Valuch Tibor és Csepeli György tudományos reputációja és a többi előadó témájuk elismert képviselője garantálta a rendezvény kiemelkedően magas színvonalát. Mindezek pedig vitathatatlanul megerősítették, hogy Rézler Gyula munkássága nem csupán a tudománytörténet része, hanem napjainkban is megválaszolásra váró aktuális kérdéseket vet fel, így tevékenysége, szellemissége manapság is megkerülhetetlen.

Mielőtt a fenti gondolatmenetet folytatnám, szükségesnek tartom megválaszolni azt a kérdést, hogy milyennek is láttam, milyen embernek ismertem meg Rézler Gyulát – az embert.

Rézler Gyula bárhol megjelent, annak ellenére nem lehetett „nem észrevenni”, hogy nem volt feltűnő jelenség, s nem is akart az lenni. Nem tudjuk megmagyarázni, hogy mi volt az a belőle sugárzó erő, amely – képletesen szólva – a sarokba húzódó embert mindig a társaság középpontjába emelte. Szikár alakja, lezser eleganciája, halk beszéde is inkább a háttérben maradó, visszahúzódo embert jellemzi, mintsem a központi szereplésre vágyó, extrovertált személyisé-

get. Rézler Gyula megfontoltan, röviden, tömören fejezte ki magát, miközben hagyta, hogy mások beszéljenek. Figyelme mindenre kiterjedt. Nagyvonalú, segítőkész, udvarias, tapintatos és előzékeny ember volt. Közvetlen volt, de úgy, hogy abban nem volt semmi bizalmaskodás. Rézler professzort a közvetlenség és a tartózkodó magatartás együtt, egyszerre jellemezte. Ironikus volt, iróniája azonban senkit sem sértett, mert annak célpontja mindenekelőtt önmaga volt. Konzervatív volt, s egyben nyitott minden új, progresszív gondolat irányába. Puritán volt és nagyvonalú adakozó. Önmaga számára sosem kért vagy követelt semmit, hanem mindig ő adott másoknak. Saját szerepénél, munkájánál, tudományos eredményeinél mindig fontosabb volt számára vendége, beszélgetőpartnere élete, munkája. S mindebben nem volt semmi kényszeredett, mesterkéltné attitűd. Egyszóval: olyan embert ismerhettem meg benne, akinek öröm volt a társaságában lenni.

Nyugodtan megfogalmazhatjuk, hogy Rézler Gyula ambiciózus és tehetséges volt. 1929 őszén kezdte meg egyetemi tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen, 1935-ben kapta meg történelem–földrajz szakos tanári diplomáját. Ma már megválaszolatlan kérdés, hogy egyetemi tanulmányai kezdetén miért is kérték fel az *Egyetemi Híradó*, a Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége lapjának szerkesztésére, mellyel kapcsolatos feladatok a következő hét évben rá hárultak. Egyetemi tanulmányainak befejezésekor nem a tanári pályát választotta, hanem az Árelemző Bizottságnál kezdett dolgozni. Innen 1938-ban a Miniszterelnökség Gazdaságkutató Osztályára került, ahol 1941-ig dolgozott. A következő éveket a Chinoi Gyógyszergyár anyagbeszerzőjeként vészelte át.⁶ A háború után az Újjáépítési Minisztériumba került, ahol 1947-ben osztályvezetővé nevezték ki. Mindeközben tudatosan építette tudományos karrierjét. Ennek fontos állomása volt 1938, amikor társadalomtörténetből, illetve 1941, amikor államtudományból doktorált. Közben, még 1938-ban megjelent *A magyar nagyipari munkásság kialakulása 1867–1914* című alapvető műve, és több fontos, például a téglagyári, a cukorgyári munkások szociális helyzetével foglalkozó tanulmánya.

Tudományos felkészültsége, eredményei, napvilágot látott könyvei, tanulmányai alapján 1946-ban joggal nyújtotta be pályázatát a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara által meghirdetett intézetvezetői

⁶ Rézler Gyula életének erről a szakaszáról töredezettsége ellenére sokat tudhatunk meg a Lengyel György által készített interjúból. Lásd LENGYEL 2002.

(Társadalomtudományi Intézet) állásra.⁷ A pályázat kiíróit a döntésben azonban már nem a pályázók szakmai kvalitása, tudományos eredményei, hanem párt-politikai hovatartozása befolyásolta, melynek következtében az intézetvezetői megbízatást nem kapta meg. A következő évben jelent meg a *Bevezetés a szociológiába* című könyve,⁸ emellett még tanított a Pécsi Tudományegyetem nyári kurzusán. Ezzel hazai szakmai pályafutása megszakadt, mert a politikai viszonyok alakulása következtében 1948 novemberében úgy döntött, hogy elhagyja az országot. Előbb Ausztriában, majd 1952-től haláláig az Amerikai Egyesült Államokban élt.

A szaggatottnak tűnő, de mégis egymásra épülő tudományos munkássága során Rézler Gyulának – angolul, magyarul, németül, olaszul és spanyolul – 13 könyve és több mint száz tanulmánya jelent meg. Kutatómunkájában, mint ahogyan azt a *Szociológiai Szemlében* megjelent írásban részben már megfogalmaztuk, három, egymástól jól megkülönböztethető időszakot lehet elkülöníteni.

Az első 1935 és 1948 közé esett. Ekkor munkás- és üzemszociológiai kutatásokat végzett. A konkrét szociológiai felmérések mellett, melynek eredményeit a korabeli szaklapokban publikálta, két nagyobb lélegzetű, összefoglaló jellegű műve ismert. Az egyik a már említett, *A magyar nagyipari munkásság kialakulása 1867–1914* című könyve, a másik a már szintén említett *Bevezetés a szociológiába* címen megjelent munka. Az első a munkástörténet-írás, illetve a konkrét munkás- és üzemszociológiai kutatások elméleti háttérét volt hivatott megalapozni. A másodikkal pedig a rendszerezett szociológiai oktatást kívánta elősegíteni. Az 1947/1948-as tanévben a Pécsi Tudományegyetem nyári kurzusán tartott előadásainak tartalma lényegében megegyezett a könyv ismeretanyagával. Rézler tudományos munkásságának, döntőbírói tevékenysége mellett, ez a szakasza a leginkább feltárt.⁹

Tudományos munkásságának *második szakasza* a külföldön töltött évtizedekhez kötődik. Bibliográfiája ennek első négy évről, az 1948–1952 közötti időszakról két közleményt tart számon. A kiegyezéssel és a trianoni békediktátummal kapcsolatos gondolatai 1951-ben jelentek meg az *Új Magyar Út* című, Münchenben, majd Washingtonban megjelenő időszakos emigráns folyóiratban. A másik egy vele készült interjú volt, amely *Only war Can Free Hungary From reds* címmel 1952. február 3-án jelent meg a *Port Huron Times Herald* című

⁷ Publikációinak jegyzékét lásd: TÓTH (szerk.) 2011.

⁸ RÉZLER 1948.

⁹ BARTHA 2018. .

lapban.¹⁰ Ettől az időtől kezdve 1976-ig a munkajoggal, valamint a munkatudományokkal kapcsolatos vizsgálatok álltak kutatásainak fókuszában. Ezekből a témákból több mint száz tanulmányt publikált. Egyetemi oktatómunkája is e témakörhöz kapcsolódott. Kezdetben a University of Texas vendégprofesszora, majd 1954 és 1957 között a New York-i St. Francis College közgazdasági intézetének társprofesszora volt. 1957-ben nevezték ki a Loyola University of Chicago professzorának, s itt is maradt 1976-ig, amíg nyugdíjba nem vonult. Tudományos munkássága az egyetem Institute of Industrial Relations elnevezésű intézetéhez kötődött, amelynek igazgatója is volt 1965 és 1969 között. Természetesen Rézler Gyula az évek során az amerikai szokásnak megfelelően vendégprofesszorként az USA más államaiban, illetve több ország egyetemén is tanított, kutatott. Ezek közül csupán a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal genfi kutatóintézetében eltöltött egy évet (1972) említenénk meg. Rézler Gyula tudományos munkásságának feltárása során a még kutatóterületek mindenekelőtt ahhoz a negyedszázadhoz kapcsolódnak, amikor a Loyola University of Chicago tanára volt.

Tudományos, szakmai pályafutásának *harmadik szakasza* nyugdíjba vonulásával, 1976-ban kezdődött. Jelentős változás volt életében, hogy az év során Chicagóból Új-Mexikóba, Albuquerque-be költözött. Munkásságának ez a szakasza más körülmények, feltételek között zajlott, mint a korábbi kettő, s tartalmában sem egyezett meg azokkal. Itt kezdte meg az igen sikeres választott munkaügyi döntőbírói tevékenységét. Azt, hogy hogyan jutott erre az elhatározásra, nem tudjuk, azt viszont joggal állítjuk, hogy új, a korábbiaktól jelentős mértékben eltérő tevékenysége szerves folytatása volt tudományos, szakmai életútjának. Aktivitását, munkabírást, de egyben döntőbírói tevékenységének színvonalát pontosan tükrözi az a tény, hogy haláláig több mint ezer munkaügyi vitában hozott döntést, melyek közül körülbelül harminc esetben precedenst jelentő ügyekben ítélték. Ezek publikálásra is kerültek. Munkaügyi döntőbíróként végzett tevékenységének elismeréseként a National Academy of Arbitrators már 1979-ben tagjai közé választotta. Az e területen kifejtett tevékenységét T. Zane Reeves kutatómunkájának köszönhetően viszonylag jól ismerjük.¹¹

Meg kell még emlékeznünk arról, hogy Rézler Gyula életének volt egy *negyedik szakasza* is, amely 2001 szeptemberében kezdődött, amikor 25 évvel nyugdíjba vonulását követően magyarországi egyetemi oktató lett. Ehhez fontos segítséget nyújtott Varga Károly, Tomka Miklós, Farkas János és Lengyel

¹⁰ RÉZLER GYULA-INTERJÚ 1952.

¹¹ REEVES 2012. 242.

György. Nekik köszönhetően Rézler Gyula a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen rendszeresen tartott előadásokat, kurzusokat. A jelentős óraterhelés miatt el-elfáradt, de nagy örömet lelt a tanításban. Különösen a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen tartott kurzusára volt büszke – jogosan, hiszen hallgatóinak érdeklődése és száma a hetek teltével nemcsak hogy nem csökkent, hanem még növekedett is. Utolsó előadását – *Az ipari viták békés megoldása* címmel – halála előtt két nappal tartotta hasonlóan nagy létszámú közönség előtt.

Rézler Gyulát méltán tekinthetjük nemcsak a hazai tudományos munkástörténet-írás megalapítójának, hanem a hazai arbitrázás, mediálás, konfliktuskutatás elméleti megalapozása és gyakorlati alkalmazása úttörőjének is. Rézler professzor mind tanulmányaiban, mind pedig egyetemi kurzusainak tananyagában a problémák hátterének bemutatására egy rendszeres, ideológiamentes társadalomkutatás megvalósítására törekedett, ezért ezek a magyar társadalomtörténet fontos dokumentumai. E törekvésnek alárendelten írásaival nem az érzelmekre, hanem az összefüggések bemutatásával az értelemre kívánt hatni, s ezzel nemcsak kortársai, hanem valamennyiünk számára is úttörő példát mutatott.

Irodalom

- BARTHA Eszter [2018]: Egy szabálytalan szociológuspálya: Rézler Gyula és a magyar társadalomtudomány. In: Lukács István – Majoros István (szerk.): *Közép-európai arcképcsarnok, 20. század*. Budapest, ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék, 17–34.
- LENGYEL György [2002]: Beszélgetés Rézler Gyulával. *Szociológiai Szemle* (12) 1, 77–83.
- LINDEN, Marcel [2007]: Labour History: The Old, the New and the Global. *African Studies*, 66, 169–180.
- RÉZLER Gyula [1938]: A téglagyári munkások szociális helyzetképe. *Kelet Népe*, 11, 362–372.
- RÉZLER Gyula [1943]: *Egy magyar textilgyár munkástársadalma*. Budapest. A Magyar Ipari Munkatudományi Intézet 1. számú kiadványa.
- RÉZLER Gyula [1948]: *Bevezetés a szociológiába*. Budapest. Gergely R. Rt. kiadása.

- RÉZLER Gyula (szerk.) [1940]: *Magyar gyári munkásság – szociális helyzetkép*. Budapest. Magyar Közgazdasági Társaság.
- RÉZLER Gyula-interjú [1952]: Only war Can Free Hungary From reds, Refugee Claims. *Port Huron Times Herald*. February 3, 1952. 1–8. (Interview)
- REEVES, T. Zane [2012]: *Following in Solomon's Footsteps: The Lessons of Julius Rezler*. Julius Rezler Foundation – Gondolat Kiadó.
- TÓTH Pál Péter [2002]: Rézler Gyula (1911. május 31. – 2001. október 29.). *Szociológiai Szemle* (12) 1, 85–89.
- TÓTH Pál Péter (szerk.) [2011]: *Válogatás Rézler Gyula 1932 és 1999 között megjelent írásaiból*. Rézler Gyula Alapítvány – Gondolat Kiadó, 293–302.

A kötet szerzői

ALABÁN PÉTER

történész, tagintézmény-vezető (Ózdi Szakképzési Centrum Gábor Áron Szakképző Iskolája, Ózd). Fő kutatási területe: az iparosítás társadalmi hatásainak, az átalakuló paraszti és ipari munkás rétegeknek, valamint a falvak világának vizsgálata Ózd és a volt Ózdi Kohászati Üzemek vonzáskörzetében, a rendszerváltozást megelőző és az azt követő jelenkori történeti folyamatok elemzése lokális és regionális szinteken.

BARTHA ESZTER

történész, szociológus, az ELTE BTK Kelet-Európa Története Tanszék egyetemi docense. Fő kutatási területe a jelenkori társadalomtörténet, ezen belül kiemelten a munkásság története.

BAYER JÓZSEF

egyetemi tanár, politológus, akadémikus, az MTA IX. osztály elnöke. Fő kutatási területe: politikai elmélet és eszmetörténet, rendszerváltozás, globalizáció.

CSEPELI GYÖRGY

egyetemi tanár, szociológus, az ELTE TÁTK professor emeritusa. Fő kutatási területe a szociálpszichológia, a nemzeti identitás változása, az antiszemitizmus és a xenophobia, valamint az információs társadalom.

KISS GYÖRGY

jogász, egyetemi tanár, akadémikus, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Karának dékánja. Kutatási területei a munkajog, az individuális és kollektív munkajog, valamint a közszolgálati jog.

KISŐRSI ZSÓFIA

történész, fő kutatási területe a jelenkori magyar társadalomtörténet, a munkásság társadalomtörténete.

KRÉMER ANDRÁS

szociológus, a Metropolitan Egyetem főiskola tanára. Fő kutatási területe az alternatív vitarendezési eljárások alkalmazási lehetőségei, intézményrendszere, a társadalmi participáció, és a társadalmi hatásvizsgálatok.

KUN ATTILA

jogász, egyetemi tanár, tanszékvezető, Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK, Munkajogi és Szociális Jogi Tanszék, valamint a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Emberi Erőforrás Tanszék egyetemi tanára. Kutatási területe a munkajog.

LAMM VANDA

egyetemi tanár, jogász, professor emerita, akadémikus. 2020-ban az MTA társadalomtudományi alelnökévé választották meg. Fő kutatási területe a nemzetközi jog.

MÉLYPATAKI GÁBOR

jogász, a Miskolci Egyetem egyetemi adjunktusa. Kutatási területe a munkajog, a szociális jogok és a vitarendezés.

NAGY PÉTER

történész, az MTA–SZTE–ELTE Globalizációtörténeti Kutatócsoport tudományos munkatársa. Kutatási területe az ipari társadalom története, ipar- és globalizációtörténet a 19. század közepétől az 1940-es évek végéig.

NAGY MÁRTA

jogász, törvényszéki bíró a Fővárosi Törvényszéken. Kutatási területe a családjogi mediáció, gyermeki jogok, bírósági közvetítés.

NAGY RÓBERT

történész, egyetemi docens, a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Történeti Intézetének az igazgatója. Kutatási területe a 19–20. századi társadalom és gazdaságtörténet.

PALÁDI-KOVÁCS ATTILA

egyetemi tanár, etnográfus, az ELTE professor emeritusa, akadémikus. Kutatási területe: agrár-etnográfia, az anyagi kultúra története, tudománytörténet, etnohistoria, etnodemográfia, etnokartográfia és a régiók kutatása, a társadalmi struktúrák vizsgálata.

SZABÓ-TÓTH KINGA

szociológus, egyetemi docens, a Miskolci Egyetem BTK, Alkalmazott Társadalomtudományok Intézetének igazgatója. Kutatási területe a roma értelmiség identitáskérdései, valamint a társadalmi innovációk területe.

TÓTH ANDRÁS

politológus, fő kutatási területe a szakszervezetek és a politikai részvétel.

TÓTH PÁL PÉTER

szociológus, demográfus, a KSH Népeségtudományi Kutatóintézetének senior kutatója. Fő kutatási területe a népességfejlődés és a nemzetközi vándorlás kérdésköre.

VALUCH TIBOR

történész, a Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézetének kutató professzora, az egri Eszterházy Károly Egyetem egyetemi tanára. Kutatási területe a modern kori magyar és európai társadalomtörténet.

A Kronosz Kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

A Kronosz Kiadó a Szakkiadók Társulásának tagja,
könyveink elektronikusan elérhetők, olvashatók és kereshetők
az Arcanum Adatbázis Kiadó által létrehozott

www.szaktars.hu
adatbázisban

Kiadja a Kronosz Könyvkiadó Kft.
Felelős kiadó a Kronosz Kiadó ügyvezetője
Felelős szerkesztő: Erőss Zsolt

www.kronoszkiado.hu